

จิตรกรรมฝาผนังภาคใต้ : คติความเชื่อในพระพุทธศาสนา

Mural Paint of Southern Thailand : Believable in Buddhism.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมพร ฐรี

ภาควิชาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
ธัญบุรี โทรศัพท์ 086-6978327

Assistant Prof.Somporn Turee

Faculty of Fine Arts, Rajamangala University of Technology

086-6978327 E-mail: deaw_2007@yahoo.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ เป็นการวิเคราะห์คติความภาพจิตรกรรมฝาผนังภาคใต้สมัยรัตนโกสินทร์ ช่วงรัชกาลที่ 1 – 6 ที่แสดงออกถึงความเชื่อความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาของภาคใต้ บริเวณฝั่งทิศตะวันออกทะเลอ่าวไทย ประกอบด้วยจังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา นราธิวาส ปัตตานี ที่สืบสานพระพุทธศาสนาโดยการสร้างวัดขึ้นในชุมชนและเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังเพื่อประดับตกแต่งภายในสถาปัตยกรรมตามความเหมาะสมกับขนาดพื้นที่ และเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจตามความเชื่อความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาของคนในภาคใต้ ดังปรากฏภาพเนื้อหาหลักตามแบบแผนช่างหลวงภาคกลาง ด้วยภาพทศชาติ พุทธประวัติ ปรีศนาธรรม และเนื้อหารองแทรกภาพ

ประเพณีวัฒนธรรม และภาพวิถีชีวิต ดังเช่นภาพการทำบุญ ฟังเทศน์ เพื่อเป็นการ
สะสมบุญในปัจจุบันชาติเพื่ออนาคตชาติที่สอดคล้องกับความเชื่อในเรื่องกฎแห่ง
กรรมที่มีจุดเชื่อมโยง 3 จุด คือ อดีตชาติ – ปัจจุบันชาติ – อนาคตชาติ ผสม
ผสานกับความเชื่อดั้งเดิมของท้องถิ่นภาคใต้ ซึ่งสรุปได้ว่าภาพจิตรกรรมฝาผนัง
ภาคใต้ แสดงออกตามความเชื่อในพระพุทธศาสนา

ความสำคัญ : จิตรกรรมฝาผนังภาคใต้, คติความเชื่อ, พระพุทธศาสนา

Abstract

This scholarly articles This interpretation murals Southern period. During the reign of the 1-6 that expresses a religious faith of the South. The east side of the Gulf of Thailand. Consists of Nakhon Si Thammarat, Phatthalung, Songkhla, Surat Thani, Chumphon, Pattani, Narathiwat Buddhist heritage built up and write murals to decorate the interior architecture as appropriate in the space . And to be an anchor of the soul, according to Buddhist belief, the faith of the people in the south. By convention, the appearance of main content technicians capital region. Image Tschati Buddhist koan and insert secondary content culture. And lifestyle Philanthropy, as images sermons to accumulate merit of the present to the future, consistent with the notion of karma, with the third point is linked to a previous life - present incarnation - the future of local architecture with a traditional South. Which concluded that the mural-painting in Southern Thailand. Expression of faith in Buddhism.

Keyword : Mural Paint of Southern Thailand, Believable, Buddhism.

จิตรกรรมฝาผนังภาคใต้

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี ปรากฏว่าชุมชนชาวภาคใต้ได้รับเอาหลักความเชื่อจากแหล่งอารยธรรมที่สำคัญ 2 แหล่ง คือ จากอินเดีย ได้แก่หลักคำสอนของศาสนาพราหมณ์และพุทธศาสนา และตะวันออกกลาง ได้แก่ หลักคำสอนของมะหะหมัดหรือศาสนาอิสลาม ดังนั้นลักษณะสังคมของชาวภาคใต้ในปัจจุบันตั้งแต่จังหวัดชุมพรลงไปถึงสงขลา พัทลุง และตรัง เป็นชาวใต้กลุ่มที่ดำเนินชีวิต (โดยเฉพาะความเชื่อ) อยู่ภายใต้อิทธิพลศาสนาพุทธหรือพราหมณ์หรือทั้งพุทธและพราหมณ์ผสมกันส่วนจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูลอยู่ภายใต้อิทธิพลศาสนาอิสลาม ชาวใต้ที่อยู่ในอิทธิพลคำสอนของศาสนาใดก็ย่อมดำเนินชีวิตไปตามแนวคำสอนนั้น (พรหมศักดิ์ เจิมสวัสดิ์และปรีชา นุ่นสุข, 2529 : 114)

งานศิลปะจัดเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์เพราะแสดงถึงความเจริญงอกงามทางด้านจิตใจของผู้สร้างสรรค์ ผลงานศิลปะของภาคใต้ส่วนใหญ่เกิดจากอิทธิพลของศาสนาโดยเฉพาะศาสนาพราหมณ์และพุทธศาสนา เพราะศิลปะเป็นเครื่องมือสำคัญในการเผยแพร่พุทธศาสนา ดังที่ ศาสตราจารย์พระยาอนุমানราชชน กล่าวไว้ว่า “ศิลปะเป็นสิ่งสูงจากลุ่มเกล้าจิตใจคนให้พ้นจากจิตใจเบื่องต่ำ คนดูร้ายกระด้างก็กลับเป็นคนตรงกันข้าม ชี้อลาดก็กลับกล้าหาญ ชี้อภัยก็กลับขยันเพราะด้วยอำนาจแห่งศิลปะเป็นเครื่องชักจูงโน้มน้าวใจ ศิลปะเป็นเครื่องมือที่ดีที่สุด สำหรับอบรมจิตใจ ให้การศึกษาแก่พลเมือง ให้มีคุณงามความดีประจำใจ” ด้วยเหตุผลนี้จึงพบว่าพุทธศาสนาที่แพร่เข้ามาสู่สุวรรณภูมิแต่ละสมัยมีงานศิลปะและช่างผู้ชำนาญในศิลปกรรมสกุลต่างๆ เข้ามาด้วย ช่างเหล่านั้นได้สอนให้คนพื้นเมืองเรียนรู้จนสามารถสร้างศิลปะขึ้นเองได้ (สถาบันทักษิณคดีศึกษา, 2529 : 3443)

จิตรกรรม คือ ศิลปะเกี่ยวกับการเขียนภาพ จิตรกรรมทางพุทธศาสนา ส่วนใหญ่จะเขียนภาพพุทธประวัติ ภาพนิทานชาดก ภาพแสดงภูมิทัศน์ของนรก สวรรค์ ภาพแสดงหลักธรรมปริศนาธรรม ภาพกรรมฐาน ภาพเกี่ยวกับวรรณคดี ทางพุทธศาสนาหรือนิทานเปรียบเทียบและคติชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น เพื่อโน้มน้าวจิตใจผู้ดูผู้ชมให้ละชั่วทำดีและทำให้ใจบริสุทธิ์ ซึ่งจะเขียนไว้ตามผนังของพระอุโบสถวิหารศาลาการเปรียญหรือตามถ้ำนับเป็นศิลปกรรมที่สำคัญ สำหรับการเผยแพร่พุทธศาสนา (สถาบันทักษิณคดีศึกษา, 2529: 3447) ดังปรากฏภาพจิตรกรรมฝาผนังแทบทุกวัดในช่วงศิลปะรัตนโกสินทร์ทั้งที่เขียนบนฝาผนัง บนแผ่นไม้กระดานคอสอง บนเพดาน ซึ่งนอกจากจะให้ความสวยงามและเป็นการตกแต่งแล้วยังเป็นการเผยแพร่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า อันเป็นศูนย์กลางแห่งความดีและเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ชักจูงโน้มน้าวอบรมจิตใจของผู้ชมให้หันมาทำแต่ความดีละเว้นความชั่วทำให้ใจบริสุทธิ์

ศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและเป็นที่พักทางใจของมนุษย์เมื่อผู้คนเกิดความทุกข์หรือมีความต้องการทางด้านจิตใจ เช่น ความรู้สึกว่าเหว่ เปล่าเปลี่ยว หมดทุกข์ เพราะความไม่สมหวังหรือผลัดพรากจากบุคคลอันเป็นที่รักวัดดูไม่สามารถจัดหรือบรรเทาทุกข์ได้ทำให้มนุษย์หาที่ยึดเหนี่ยวให้เกิดความอบอุ่น แก่จิตใจซึ่งศาสนาทำหน้าที่ดังกล่าวให้กับมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์ที่สุด (ธรรมบุญ วิเศษสิงห์, 2550 : 32) จะเห็นได้จากภาพผู้คนไปทำบุญ ฟังเทศน์ เพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับผู้ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งทำให้จิตใจเกิดความอบอุ่น เป็นสุขสงบ และเป็นการสะสมบุญ ดังเช่นจิตรกรรมฝาผนังวัดป่าศรี จังหวัดปัตตานี และวัดจะทิ้งพระ จังหวัดสงขลา (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 ภาพชาวบ้านถวายดอกบัวแด่พระสงฆ์เพื่อการสะสมบุญ
วิเคราะห์จากจิตรกรรมฝาผนังวัดจะทิ้งพระสงขลา

ลักษณะเด่นของพุทธศาสนาของภาคใต้ เกิดจากการสั่งสมองค์ความรู้แล้วพัฒนาเป็นภูมิปัญญา ซึ่งลักษณะเด่นบางอย่างเป็นอุบายธรรมหรือเป็นเพียงสิ่งที่ต้องการให้ผู้คนในแถบนี้เข้าถึงพุทธธรรม เพราะภาพดังกล่าวแฝงเร้นด้วยหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นเรื่องความจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติและเป็นของกลางสำหรับทุกคน อันจะนำไปสู่ศูนยรรวมทั้งทางด้านจิตใจของคนในชุมชนให้เกิดพลังความสามัคคีกลมเกลียวและอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุขและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันท่ามกลางความเชื่อที่หลากหลายในแต่ละศาสนา ดังเช่นภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ปฐมาวาสที่ผสมผสานความเชื่อศาสนาอิสลาม ศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์อยู่ในวัดเดียวกัน แต่มีศาสนาพุทธเป็นแกนหลักและให้ความสำคัญมากกว่าศาสนาอื่นๆ (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 ภาพสะท้อนความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรมของพุทธศาสนา อิสลาม จีน ตามแนวความคิดของเจ้าเมืองสงขลาเพื่อความเป็นเอกภาพและลดความขัดแย้งทางสังคม วิเคราะห์จากภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ปฐมาวาส สงขลา

ความเชื่อในพระพุทธศาสนา

ราชบัณฑิตยสถาน (2547 : 372) ให้ความหมายไว้ว่า เชื่อ ก. เห็นตามด้วย, มั่นใจ, ไว้วางใจ

ภิญโญ จิตติธรรม (2522 : 2) ให้ความหมายไว้ว่าความเชื่อ หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์ค่อยๆ เรียนรู้และทำความเข้าใจมาจนวนหลายพันปี และเชื่อว่า มีอำนาจลึกลับที่จะทำให้มนุษย์ได้รับผลดีผลร้าย

มณี พยอมยงค์ (2536 : 70) ให้ความหมายไว้ว่า ความเชื่อ เป็นพื้นฐานให้เกิดการกระทำสิ่งต่างๆ ทั้งด้านดีและด้านร้ายคนโบราณจึงสร้างศรัทธาให้เกิดแก่ลูกหลานและปลูกฝังความเชื่อให้ลึกลงไปจิตใจสำนึกของแต่ละคนจนไม่สามารถถอดถอนได้เมื่อความเชื่อมีเต็มที่แล้วจึงทำสิ่งที่ตนต้องการมากกว่าเดิมความเชื่อนับเป็นพื้นฐานแห่งการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์และศาสนา

จะเห็นได้ว่าความเชื่อและความศรัทธา เป็นสิ่งสำคัญของชาวพุทธศาสนา ซึ่งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจและฝังรากลึกในจิตสำนึกของคนในภาคใต้ จึงเป็นเหตุที่สำคัญให้ชาวใต้สร้างวัดเป็นจำนวนมาก เนื่องจากใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งศาสนาในสายตาของชาวใต้ถือว่าเป็นศูนย์กลางของการสร้างสรรค์ความดีใครที่เห็นห่างจากศาสนาถือว่าห่างไกลจากความดี จะเห็นได้จากความเชื่อหลายประการ เช่น นิยมให้บุตรหลานบวชเรียนเพื่อให้เป็นคนดีและส่งผลถึงบิดามารดาด้วยและการที่นิยมสร้างโบราณสถานทางพุทธศาสนา ซึ่งปรากฏอยู่ทั่วไป ถือว่าศาสนาเป็นศูนย์กลางของความดี และเพื่อเป็นการเผยแพร่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ดังปรากฏภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องพุทธประวัติ ทศชาติชาดก ปรีศนาธรรม ขนบประเพณีท้องถิ่น รูดงควัตร เป็นต้น ล้วนแล้วแต่เป็นแก่นของพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น เพื่อให้ประชาชนได้นำไปประพฤติปฏิบัติ อันจะนำมาสู่ความสงบสุขของชุมชนภาค

ใต้ ซึ่งปรากฏความเชื่อความศรัทธาของพระพุทธศาสนาในจิตรกรรมฝาผนัง ภาพพุทธประวัติ ตอนผจญ - ชนะมาร (ภาพที่ 3) ที่มีความตั้งมั่นแน่วแน่กับสมาธิ สามารถชนะและหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง และการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนัง ภาคใต้ตามความเชื่อของพระพุทธศาสนา ดังนี้

ความเชื่อกฎแห่งกรรม คือหลักธรรมที่ถือว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ตามหลักพุทธศาสนา บุคคลทำกรรมใดไว้อย่างไรย่อมได้รับผลกรรมนั้นตอบสนอง ไม่มีทางหลีกเลี่ยงพ้นจะใช้กรรมดีลบล้างกรรมชั่วไม่ได้ พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนพระสงฆ์ทั้งหลายว่า “ดูราภิกษุทั้งหลาย อย่าได้กระทำความชั่วอันเป็นบาปเถอะ อันว่าบาปและบุญนี้แม้ได้กระทำความชื่อน้อยเท่าใดก็บ่ออาจจะหายได้แท้แล” (มณี พยอมยงค์, 2536 : 106) สอดคล้องกับความเชื่อกฎแห่งกรรมของชาวใต้ที่ว่า ชาวภาคใต้เชื่อว่าดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว คนเราเกิดมาด้วยอำนาจแห่งผลกรรม เมื่อยังมีกรรมอยู่ก็ต้องเวียนว่ายตายเกิด (สังสารวัฏ) เรื่อยๆ ไปจนกว่าจะหมดกรรม และเชื่อว่าการละกิเลสอันเป็นเหตุแห่งกรรมโดยวิธีประพฤติปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนานั้นจะทำให้หมดกรรมและสิ้นภพสิ้นชาติได้จริงและมักจะมีจุดเชื่อมโยงกัน 3 จุด คืออดีตชาติ - ปัจจุบันชาติ - อนาคตชาติ กล่าวคือ เชื่อว่าวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนั้นเป็นผลมาจากผลกรรมในอดีตชาติและผลกรรมที่ทำในปัจจุบันชาติ ถ้ายังไม่ได้รับผลทันตาเห็นในชาตินี้จะส่งผลไปถึงอนาคตชาติ นั่นคือ ถ้าทำดีจะไปเกิดในสวรรค์เป็นเทพที่พร้อมด้วยทิพยสมบัตินานาประการถ้าทำชั่วจะไปตกนรกหมกไหม้ให้ได้รับทุกขเวทนาแสนสาหัส (สถาบันทักษิณคดีศึกษา, 2529 : 3450-3452) ดังปรากฏภาพจิตรกรรมฝาผนังของภาคใต้แสดงภาพเทพชุมนุมแทบทุกวัดหรือภาพสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ที่มีเทวดานางฟ้าเหาะลอยอย่างมีความสุข เช่นผนังด้านหลังพระประธานวัดชลธาราสิงเห วัดสุนทราวาสและวัดวัง (ภาพที่ 4) เป็นต้น และภาพเนื้อหาเรื่องทศชาติจะแสดงออกถึงความเพียรบารมีใน

แต่ละพระชาติเป็นการประพุดิปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อจุดมุ่งหมาย
สู่นิพพาน เช่น ภาพตอนอุริที่ตัดขาดก เสวยพระชาติเป็นพญานาคจะต้องทน
ทุกข์แสนสาหัสกับกรรมที่ได้กระทำมา ซึ่งจะต้องสำรอกพิษพันไฟในการแสดง
รวมทั้งพระชาติสุดท้ายของเจ้าชายสิทธัตถะได้ออกผนวชปฏิบัติธรรมเพื่อให้
หลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง พ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดสิ้นภพสิ้นชาติจนได้
ตรัสรู้สู่นิพพาน (ภาพที่ 5) และช่างได้แสดงเทคนิคเชิงช่างที่มีอัตลักษณ์ด้วยการ
สอดแทรกความเป็นลักษณะเด่นของศิลปะท้องถิ่นด้วยการวาดภาพพระเวสสันดร
แบบตัวหนังตะลุงโดยฝีมือช่างท้องถิ่นที่มีความเป็นอิสระในการออกแบบภาพซึ่ง
ช่างจะวาดภาพตามความเชื่อดังกล่าวอันแสดงให้เห็นถึงผลของการทำดีปฏิบัติ
ตามหลักคำสอนของพุทธเจ้าจะสามารถหลุดพ้นได้และภาพผลของการทำชั่ว
ดังปรากฏภาพพระเนมิราชทองนรกและสวรรค์ของวัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร
(ภาพที่ 6) และวัดโพธิ์ปฐมาวาสภาพนรกภูมิบริเวณผนังด้านหลังพระประธาน
แสดงภาพสัตว์นรกที่ได้รับโทษทัณฑ์จากการกระทำชั่วในแต่ละประเภทของ
ความชั่ว

ภาพที่ 3 แสดงภาพความเชื่อในการตั้งมั่นแน่วแน่กับสมาธิ สามารถชนะ
และหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง

วิเคราะห์จิตรกรรมฝาผนังวัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร สงขลา

ภาพที่ 4 แสดงภาพความเชื่อไตรภูมิที่เชื่อมโยง อดีตชาติ - ปัจจุบันชาติ - อนาคตชาติ วิเคราะห์จากจิตรกรรมฝาผนังวัดวังพัทลุง

ภาพที่ 5 แสดงความเชื่อในการบำเพ็ญเพียรในภพชาติ เพื่อนำไปสู่การตรัสรู้ สุนิพนวนวิเคราะห์จากจิตรกรรมฝาผนังวัดคูเต่า สงขลา

ภาพที่ 6 แสดงภาพสัตว์นรกที่ได้รับโทษทัณฑ์จากการกระทำชั่ว
ในแต่ละประเภทของความชั่ว วิเคราะห์จากภาพนรกภูมิ
จิตรกรรมฝาผนังวัดมัชฌิมาวาสวรวิหาร และวัดโพธิ์ปฐมาวาส สงขลา

ความเชื่อในไตรภูมิโลกสัมพันธ์ ไตรภูมิ แปลว่า แดนสามได้แก่ กามภูมิ ภูมิ และอรุภูมิ กามภูมิ คือ นรกระดับต่างๆ เป็นแดนทุกข์เดือดร้อนอยู่ใน กามตัณหา ซึ่งเขียนภาพไว้ตอนล่างของผนังมักขำรุดลบลื่อน โลกมนุษย์และ สวรรค์ระดับล่างได้แก่ สวรรค์ดาวดึงส์ ก็รวมอยู่ในกามภูมิสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ อยู่เหนือยอดเขาพระสุเมรุอันเป็นแกนจักรวาลล้อมรอบด้วยภูเขาวงแหวน ลดหลั่นกันเจ็ดวงที่เรียกว่า ภูเขาสัตตบริภัณฑ์เหนือขึ้นไปจากกามภูมิคืออรุภูมิ เป็นแดนของพรหมแบ่งออกเป็นหลายระดับก่อนไปถึงอรุภูมิเป็นชั้นพรหม ที่ไม่มีรูปเพราะหมดสิ้นกิเลสใดๆ ทั้งปวง พื้นนั้นคือ อากาศธาตุอันหมายถึง สภาวะแห่งนิพพาน (สันติ เล็กสุขุม, 2548 : 19-20) ไตรภูมิ คือ การชี้ให้เห็น โทษของการทำชั่วและผลของการทำดี สรรพสัตว์ทั้งหลายย่อมเวียนวนไปมา และเกิดในสามภูมินี้ตามแต่บุญบาปที่ตนกระทำไว้ถ้าสร้างกรรมดีก็จะได้ไปเกิด ที่เป็นสุข คือ “สวรรค์” หากสร้างกรรมชั่วก็จะไปเกิดที่ชั่ว คือ “นรก” (สมชาติ มณีโชติ, 2529 : 88) ดังปรากฏภาพด้านหลังพระประธานวัดสุนทราวาสและวัด

สุวรรณคีรี (ภาพที่ 7) แสดงให้เห็นตามความเชื่อของผลการทำกรรมดี - กรรมชั่ว ช่างโบราณจะวาดภาพตามความเชื่อไตรภูมิเป็นความเชื่อเกี่ยวกับภพภูมิว่ามีจริง โดยจะแสดงออกทั้ง 3 ภูมิในผนังเดียวกัน เพื่อให้เห็นถึงหลักกฎแห่งกรรมและหลักสังสารวัฏ การเวียนว่ายตายเกิดในภพภูมิตายแล้วเวียนกลับมาไม่สูญหายคงวนเวียนอยู่เพื่อเกิดในชาติใหม่ภพใหม่ อันเนื่องมาจากผลของการกระทำในอดีตชาติ ปัจจุบันชาติส่งผลในอนาคตชาติ ซึ่งช่างจะออกแบบตามความเชื่อและเหมาะสมของพื้นที่ของพระอุโบสถในแต่ละวัด

ภาพที่ 7 แสดงภาพตามความเชื่อของผลการทำกรรมดี (สุวรรณค์) - กรรมชั่ว (นรก) วิเคราะห์จากจิตรกรรมฝาผนังวัดสุวรรณคีรี สงขลา

ชาวใต้มีความเชื่ออย่างเหนียวแน่นว่าพระพุทธเจ้ามีจริง และมีพระอังกาพพเหมือนอย่างพระพุทธรูปทุกประการ เช่น เชื่อว่าถึงแม้พระพุทธองค์ทรงปรินิพพานไปนานแล้ว แต่พุทธานุภาพยังคงมีอยู่จนกว่าจะสิ้นศาสนาของพระสรรเพชญ์พุทธเจ้าเมื่อครบ 5,000 พระวัสสา เชื่อว่าหลังจากนั้นจะถึงยุค

ของพระศรีอารียเมตไตรย ซึ่งมนุษย์จะมีความบริบูรณ์เสมอกันทุกคน ถ้าผู้ใดมุ่งมั่นสร้างสมบุญและอธิษฐานจะได้พบยุคพระศรีอารียเมตไตรยจะเกิดขึ้น ในยุคนั้น การทำบุญของคนในภาคใต้ส่วนใหญ่จะเน้นการให้ทาน การไปวัด การฟังเทศน์ การเมตตากรุณาต่อสัตว์ การสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์ถวายเป็น สมบัติวัด อันเป็นทางไปสู่สวรรค์มากกว่าปรารถนาจะได้พระนิพพาน (สถาบัน ทักษิณคดีศึกษา, 2529 : 3452) ดังปรากฏภาพจิตรกรรมฝาผนังด้านทิศ เหนือของวัดโพธิ์ปฐมาวาส ซึ่งช่างได้วาดภาพชาวบ้านไปฟังเทศน์ตามความ เชื่อว่าการฟังเทศน์ฟังธรรมย่อมได้บุญกุศลมาก (ภาพที่ 8) และภาพการสร้าง สาธารณประโยชน์ผนังด้านหน้าพระประธานวัดโพธิ์ปฐมาวาสซึ่งเป็นช่วงสมัย ประวัติศาสตร์เจ้าเมืองสงขลา (บุญสังข์ ณ สงขลา) ได้สร้างเมืองใหม่ ซึ่งย้ายมาจาก ฝั่งหัวเขาแดง (ภาพที่ 9) ช่างจึงนำมาวาดและบันทึกไว้ตามความเชื่อดังกล่าวและ ภาพการเลี้ยงสัตว์เป็นภาพแสดงความเมตตาต่อสัตว์จะได้บุญกุศลกับตนเอง เพื่ออนาคตชาติ ปรากฏเป็นภาพแทรกเรื่องพุทธประวัติของวัดวังและวัดชลธารา สิงเห (ภาพที่ 10)

ความเชื่อในพระพุทธรูปศาสนากับประเพณีท้องถิ่น เป็นประเพณี ที่สืบเนื่องจากพุทธศาสนามีมากมายทั้งที่เป็นประเพณีตามนักขัตฤกษ์อัน เป็นวันสำคัญทางพุทธศาสนา เช่น ประเพณีทำบุญเดือนสิบ ซึ่งประกอบด้วย การยกสำรับ ตั้งเปรตการชิงเปรต และประเพณีลากพระในเดือน 11 ประเพณี บุญทั่วไป เช่น การเทศน์มหาชาติ ประเพณีก่อเจดีย์ทราย การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า เป็นต้น นอกจากนี้ก็ยังมีประเพณีสืบเนื่องมาจากคนตาย คือ การทำบัวสำหรับบรรจุน้ำ โดยสร้างเป็นรูปสลูหรือเจดีย์ เมื่อถึงวันตายหรือ พิธีวันสารท วันสงกรานต์ ญาติจะพากันไปทำบุญบังสุกุล เพื่ออุทิศส่วนกุศล ให้ผู้ตาย เนื่องจากความเชื่อความผูกพันกับพุทธศาสนา (สถาบันทักษิณคดีศึกษา,

2529 : 3453) ดังนั้นชาวใต้จึงนิยมสร้างวัดไว้ใกล้บ้าน หรือผู้ที่มีตระกูลนิยมสร้างวัดประจำตระกูลไว้ เพื่อบุตรหลานได้บวชเรียน เพื่อจะใช้เป็นที่ประกอบพิธีกรรมอื่นๆ ทางพุทธศาสนา เช่น การเผาศพ เก็บกระดูก และทำบุญต่างๆ ตามประเพณีท้องถิ่นเช่น ประเพณีทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับผู้ล่วงลับไปแล้วที่สัมพันธ์กับความเชื่อในเรื่องความเชื่อเรื่องภูตผีวิญญาน (ภาพที่ 11) เช่น ช่างจะวาดภาพประเพณีการทำบุญเดือนสิบ (ภาพที่ 12) แทรกในภาพพุทธประวัติ วัดวังเพระมีความเชื่อในการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับผู้ตายและตลอดจนเป็นที่พบปะ พักผ่อนหย่อนใจ เพราะถือว่าวัดเป็นศูนย์กลางของชาวบ้านในละแวกนั้น และเป็นที่พึ่งทางใจเป็นนาบุญของชาวบ้าน และจะนิยมสร้างวัดหรือ ศาสนสถานขนาดใหญ่ให้เป็นศูนย์กลางของคนในชุมชน

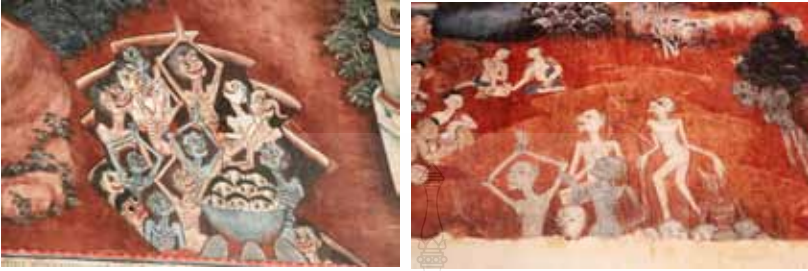
ภาพที่ 8 แสดงภาพชาวบ้านไปพึ่งเทคน์และภาพชายเข้ญใจเก็บดอกบัวถวาย
พระมาลัยตามความเชื่อยอมได้บุญกุศลมาก
วิเคราะห์จากจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ปฐมาวาส จังหวัดสงขลา

ภาพที่ 9 แสดงภาพความเชื่อว่าการสร้างสาธารณประโยชน์
ได้บุญกุศลมากวิเคราะห
จากจิตรกรรมฝาผนังวัดโพธิ์ปฐมาวาส จังหวัดสงขลา

ภาพที่ 10 แสดงภาพความเมตตาต่อสัตว์จะได้บุญกุศลกับตนเองเพื่ออนาคตชาติ
วิเคราะห จากจิตรกรรมฝาผนังวัดชลธาราสিংเห
จังหวัดนราธิวาส และจิตรกรรมฝาผนังวัดวัง จังหวัดพัทลุง

ภาพที่ 11 แสดงความเชื่อในเรื่องภูตผีวิญญาน
วิเคราะห์จากจิตรกรรมฝาผนังตอนพุทธประวัติวัดมัสฌิมาวาสวรวิหาร
จังหวัดสงขลาและจิตรกรรมฝาผนังวัดวัง จังหวัดพัทลุง

ภาพที่ 12 แสดงภาพการทำบุญเดือนสิบตามความเชื่อ
ในการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับผู้ตาย
วิเคราะห์จากจิตรกรรมฝาผนังวัดวัง จังหวัดพัทลุง

สรุปได้ว่าจิตรกรรมฝาผนังของภาคใต้ จะแสดงถึงความเชื่อความศรัทธาต่อพุทธศาสนาของชาวบ้านโดยการสร้างวัดในชุมชนและเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังที่แสดงถึงการสืบสานและเชื่อความศรัทธาต่อพุทธศาสนา ดังเช่นเรื่องทศชาติชาดก ตอนพระเวสสันดรชาดก เป็นการเสวยพระชาติพระโพธิสัตว์ของการทานบารมีอันยิ่งใหญ่ และนำไปสู่การจุติเป็นพระพุทธรูปเจ้าตั้งปรากฏภาพวัดคูเต่าและการวาดภาพที่สอดคล้องกับความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรมที่มีจุดเชื่อมโยงกัน 3 จุด คืออดีตชาติ - ปัจจุบันชาติ - อนาคตชาติผสมผสานกับการแสดงถึงคติความเชื่อของท้องถิ่นภาคใต้ของวัดที่จะทิ้งพระโดยการวาดภาพชาวบ้านไปวัดเพื่อทำบุญและภาพการทำบุญตักบาตรกับพระสงฆ์ของชาวบ้าน เป็นการสะสมบุญเพื่ออนาคตชาติของวัดป่าศรี และวัดมณีฆังมาวาสวิหาร (ภาพที่ 13) ข่างวาดภาพการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษด้วยการทำบุญตักบาตรอันเป็นความเชื่อในพุทธศาสนาตามประเพณีท้องถิ่นภาคใต้

ภาพที่ 13 แสดงภาพการทำบุญตักบาตรกับพระสงฆ์ของชาวบ้าน
เป็นการสะสมบุญ เพื่ออนาคตชาติ
วิเคราะห์จากจิตรกรรมฝาผนังวัดวัดป่าศรี จังหวัดปัตตานี
และจิตรกรรมฝาผนังวัดมณีฆังมาวาสวิหาร จังหวัดสงขลา

เอกสารอ้างอิง

- ธรรมบุญ วิเศษสิงห์. (2550).ปรัชญาศาสนา, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พรหมศักดิ์ เจิมสวัสดิ์และปรีชา นุ่นสุข. (2529). ศาสนาและความเชื่อต่างๆ
ของชุมชนโบราณภาคใต้ : รายงานสัมมนาประวัติศาสตร์ โบราณคดี
ศรีวิชัย). สงขลา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย.
- ภิญโญ จิตต์ธรรม.(2522).ความเชื่อ, สงขลา: มงคลการพิมพ์.
- มณี พะยอมยงค์.(2536).วัฒนธรรม: คติความเชื่อ, กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2547).พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542,
กรุงเทพฯ:คุรุสภาลาดพร้าว,
- สมชาติ มณีโชติ.(2529). จิตรกรรมไทย, กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันทักษิณคดีศึกษา. (2529).สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม 9, กรุงเทพฯ:
อมรินทร์การพิมพ์.
- สันติ เล็กสุขุม. (2548).จิตรกรรมไทย สมัยรัชกาลที่ 3 ความคิดเปลี่ยนการ
แสดงออกก็เปลี่ยนตาม, กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.